

РАДОВА

Випускний лист передплати на 1917 рік.

1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	5 кв.	6 кв.	7 кв.	8 кв.	9 кв.	10 кв.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця. — За зміну адреси 50 коп. (при зміні доводять крайні адреси стару адресу).
На повертання авторам рукописів належить прикласти марку, також на літературні відмовки, крім відмовки друкуватися з „ли стужакі“.

Адреса редакції в конторі:
У КИЇВІ, ІНСТИТУТСЬКА, 22.

Телефон редакції 64—80. Почт. скринька № 373.
ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМІЧНА Й ЛІТЕРАТУРНА.
Виходить щодня, окрім пonedілків і днів після великих свят.

Умови друкування анонсів.

На IV сторінці:
За 1 рядок з 1 шпальтою 70 коп.
за кожний ряд.
Обсяг, що починає з 3 рядків з 1 шп. і 1 стб. на 1 раз.
Контора відкрито від 10—6 год.
дня.

Ціна окремого 20 к.
№ у Києві
В провінції і 20 к.
на вокзалах

№ 187.

Четверг, 16 листопада 1917 року.

№ 187.

ТРОЦЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ. УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕАТР.

Сьогодні, 16-го листопада: **МАРУСА БОГУСЛАВКА**, др. на 4 д. і 5 одм. М. Старичького.
17-го: ОГНІ ІВАНОВОЇ НОЧІ — 18-го: НЕ ТАК СКЛАЛОСЬ, ЯК ЖАДАЛОСЬ. — Готується до вистави: ТАРТЮФ, ком. Мольєра.

Олександр. ул. № 12. **2-й ГОРОДСЬКИЙ ТЕАТР** Олександр. ул. № 12.
Український театр під орудою М. Садовського.

Сьогодні, 16-го листопада: **ЛІМЕРІВНА**, драма на 5 дій М. Старичького.
17-го: ГЕТЬМАН ДОРОШЕНКО, історична трагедія на 5 дій Старичького-Черняківської.
18-го: ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ ТА НА ВЕЧЕРНИЦІ, драма на 5 дій Старичького.
19-го: ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ, комедія на 4 дій Старичького.

Молодий Український Театр.

Фундуклівська № 5. Театр буш. Бергонья.
Сьогодні, 16-го листопада: **ТЕАТР О. ОЛЕСЯ**: етюд 1) ОСІНЬ. 2) ТАВЕЦЬ ЖИТТЯ. 3) ПРИ СВЯТІ ВІТРИ.

Потомок о 8 год. веч. — Квитки продаються з 11 до 2 г. і з 6 до 10 г. в. — Після п'ятниці завіси просять в залу не ходити з під час дії додержувати абсолютну тишу.

Сьогодні, 16-го листопада: **ВЕЛИКА ЕФЕКТНА ВИСТАВА** у 3-х виділах. — Нові дебюти. — Участь беруть відомі англійські актори: **Лаген і Іран**. — Корист. ваг. з театральним собаком і хлопчиком XX віку. Скоро бенефіс директор А. КИССО. Готується градіозна програма.

Київська Виборча Округа

Навдидатський список № 13.

Української партії соціалістів-федералістів та Трудової Народньо-Соціалістичної Партії.

1. Зарудний О. С. Бувиший міністр юстиції.
2. Туран-Баранцевський М. І. Генеральний Секретарь фінансових справ.
3. Браман С. М. член Ради Роб. Деп.
4. Сфрмоз С. О. український письменник, голова Ц. Ком. партії укр. с.-федер.
5. Сачинський О. Ф. Комісар Київщини, письменник.
6. Кистер Ю. П. присяжний адвокат.
7. Курленко П. І. гром. діяч в Стародубі.
8. Лотоцький О. Г. генеральний писарь, письменник.
9. Карчев М. П.
10. Стебницький П. Я. Комісар в справах України в Петрограді.
11. Бутузів В. Н. робітник.
12. Ніковський А. В. тов. голови Центр. Ради, редактор.
13. Зубченко Г. Л.
14. Кудир М. О. Член Центр. Ради, чл. Центр. К. партії с.-фед.
15. Сивинський В. Д.
16. Прокілов В. Н. Член Київської Зем. Упр. письменник.
17. Янчевський М. М. інженер.
18. Лоский Н. В. директор біженецького відділу при Ген. Секр.
19. Даревський А. С.
20. Русова С. Ф. письменниця, діячка народньої освіти.
21. Пранський І. Б.
22. Старичько-Черняківська Л. М. письменниця.

Могилів-Подільська Повітова Народна Управа

запрошує охочих поставити свою кандидатуру на Мирових Суддів в Могилівському повіті, подати свою заяву Управі до 20-го листопада цього року з додатком формуляра про свою службу. 3—390—3

Київ, 16 листопада 1917 року.

Універсал та Третій Універсал громадська Центральної Ради, ініціатива. складений майже під гуркіт гармат горожанської війни, викликає всякі суперечки, критику і різні толковання. Генеральний Секретаріат видав офіційний наказ, яким показує, як він цей Універсал розуміє і як буде його виконувати.

В Універсалі найбільше цікавим пунктом являється земельна справа, тому і в поясненні її віддано всю увагу. Виходить, що ніхто зараз не має права самочинно забирати землю нетрудових господарств, що справа викупу не передірена, а власне це невідомо, — яким чином одержать компенсації за забрану землі теперішні власники і т. п. А тим часом на села пішов Універсал з голим принципом негайної передачі землі трудовому люду, а його вже випередив декрет ленінського уряду про негайний фактичний перехід усеї землі й усього господарського знаряддя в руки селянства, натурально, кому хотілося не стільки землі, бо орати вже пізно, як господарського знаряддя, худоби, збіжжя сусідської одежі й меблів, се-б-то хто наважиться просто грабувати, щоб здобути собі, а не державі й усьому народові, той посилатиметься на Універсал та Декрет. До доброї слави Декрета нам байдуже, але Універсалу Центральної Ради не можна пускати на повну дискредитацію серед тої людности, яка ще заховала державно-праве почуття. Уже в Києві приходять заяви, що через Універсал там там трапились переміли власности, найбільше рухо-

Принципи і межі тимчасового земельного законодавства.

IV.
На кінець ми повинні спинитися на двох питаннях, які на мій погляд мають надзвичайну вагу і з боку морально-суспільного і з боку практичного проведення в життя нового закону.

Перше стосується до будучи-ни тої людности, яка звязана своєю працею з власницьким господарством—це теж трудова демократія і про неї закон повинен подбати.

І не тільки, кажу, мають на увазі морально-суспільні вимоги, бо не можна викладати на безробіття таку силу людей. Ні, в інтересах самої справи закону треба і їх прилучити до загальної роботи. Треба скористуватись всім тим величезним запасом технічного сільсько-господарського знання, який мають ці люди і в дальшому веденні тих господарств, які залишаються неподіленими, і в виконавчих роботах по розділу в дрібну оренду останніх земель. Треба також з грошовими обов'язками господарств прийняти на державну гарантію обов'язки їх що до їхніх робітників.

Друге питання—це про судову відповідальність самих органів—земельних комітетів.
За часів революції ми згубили в значній мірі ріжницю розуміння між діяльністю державної інституції і партійною або навіть приватно-персональною роботою.

В такій справі, якою являється земельна, де заінтересована уся нація, не може бути в здійсненні закону, в якому партійна боротьба вже здобула свій синтез,—шляху другого як тільки надпартійної роботи,—це треба твердо встановити всім, хто приймає відповідну участь в ній.

Ми повинні собі твердо уявити, що в часу оголошення закону, який скасовує все нетрудове господарство, який здійснює всі головні бажання селянства, усякий рух, усяке земельне насильство і злочинство проти нації, є перешкода вільному і щасливому розвитку України.

Всі, хто на це підговорює і підбиває людей, темних і невідомих, є ворог України.
І неможна зупинятись перед самою безмілосердною карою для таких злочинців.

Ці рядки були вже написані, як пояснені записка до проекту тимчасового земельного закону, який я мав ввести в крайовий український земельний комітет від імені генерального секретарства по земельних справах і який в конкретній формі дав розвиток тих принципів, котрі мною ж були внесені в пленарне зібрання Української Центральної Ради і не зустріли там ніяких заперечень.

Я певен був, що на підставі такого закону Україна зберегла своє найбільше багатство од всякої руїни, одначе ця певність розбив новий Універсал з його земельним маніфестом, повним усяких недомовок і туманностей.

Увесь час революції ми були вільні од аграрного терору. Тепер ми вступаємо на цей нещасний шлях.

Що нас там чекає, я не знаю, але певен, що втішного буде мало, що ми згубили можливість розв'язати саме важливе питання нашого українського життя без руїни самої міцної його підвалини.

Як би ми не хотіли і як би ми не змагались, ми не переженемо Леніна і Ко...
І не треба про це дбати, бо

його наміри по той бік розуму людського. В земельному ж маніфесті ми захотіли випередити тих, кому не повинно бути місяця в здорівій державі, і на превеликий жаль зв'язали це з Великим Святим Українці.

Кость Мацієвич.

Голосування та галасування.

Недавно ялось в одному з київських театрів-кабаре інсценувано було большевицький символ віри. На мотив церковного „вірую“ виспівував „большевик“ пункти своєї програми і між іншим—„вірую во всеобщее и прямое и равное и тайное и явное избирательное право“. Публіка легковажно сміялась. Каюсь—сміявся й я...

Каюсь, бо коли виділені з театру на життєвий поміт, то зараз же побачиш, що неможливий шарж, гостра сатира, дотепна інісенітниця набравать живих форм, і од них не тільки не смішно вже, а страшно робиться. Страшно за сучасність, яка своїми живими інісенітницями перевершить яку хочете буйну фантазію, страшно за майбутність, що має вирости з цієї інісенітницями перенятої сучасности. Нема такого шаржу, якого б дійсність не показала в ще більш викривленому вигляді, нема такої фантазії, якої б не повалила наша фантастична правда. Край не обмежених можливостей ще раз стає на повен свій зріст і способом сфинкса ставить свої фатальні загадки. Угадай—хто мудрий, а то згін!

З виборами до Всеросійської Установчої Ради й сталася у нас саме отака неможлива, здавалося б, фантазія. Як відомо, заколоти останнього часу фактично „зірвали“ вибори. В одних місцях вони відбуваються, в других їх одкладено, до них тільки ще готуються. Як до них готуються і як вони відбуваються—покаже кілька фактів, немов живцем вихоплених з згаданого інсценування большевицького символа віри, навіть з буквальним поєднанням таємного й явного голосування.

Оце готуються до виборів. В Одесі напр. розносити виборчі картки й кандидатські списки доручено міліції. А як серед неї чимало большевиків, то до виборців доходить сами большевицькі списки, а решта просто нищиться. Більш свідомі виборці протестують, скаржаться. Менш свідомі спокійно покладають той єдиний список, який їм принесено і тим свою виборчу совість задовольняють. І таємне голосування чудесно поєднано з явним: голос подається в закритому конверті, але кожне знає, який список подано. Тільки те можна дати, що маєш, а як маєш усього один список, то... „вірую во всеобщее... и тайное, и явное избирательное право“. І попробуйте весело й легковажно засміятись перед цією непохитною, залізною логикою життя!

А ось і відбуваються вибори. Пишу я під свіжм вражінням виборів в одному селі на Полтавщині. Село, як рівняти, досить інтелігентне: є тут і „Пресвіта“, і селянська сінка, і народний дім лагодяться ставити, й чималу бібліотеку вже мають, і читають багато; поблизу—сахарня, в якій працює кілька зовсім свідомих робітників-українців; і Центральну Раду тут визнають за найвищу владу на Україні. Ідеальне, можна сказати, становище... З списків найбільш тут популярний був № 8-й—селянської спілки; згадувався також № 15-й—соціал-демократів та № 13-й—соціалістів-федералістів. Усе ніби було, як у людей; і виборча агітація, і передвиборчі розмови, і запальні балачки. І от прийшло 12 листопада, пер-

ший день виборів. Комісія виборча з своєю скринькою засіла в школі, почались вибори. Посунули виборці. До обід ще йшло сям-так: підходили солідні, поважні дядьки й ні для кого не було таємницею, що подавали вони всі свої селянський, № 8-й, список. Явно це одбувалось, на очах у всіх. Але ця перша явність потягла за собою незабаром і другу.

Під самою школою засіло кілька „большевиків“—одна матрос, та во три спантелчених дядьків, і ця смілива компанія перестривала кожного виборця, а особливо з жіноти, питанням: покажи список? Показують. „8-й номер не приймається, неси 12-й“ (большевицький). І здебільшого виборці покірно вертались до дому, брали 12-й список і голосували за Троцького з Пятаковим. Обісмілені таким успіхом „большевиків“ ухвалили—розбиті виборчу скриньку й виборці з неї та повиклиати увесь „№ 8-й“, що пройшов без полтер дивного контролю. Виборча комісія з небезпечкою для життя оборонна цілість скриньки, але—мають самовищі—весь день було вже не голосування, а галасування і мало до бійки не доходячи між комісією та „большевиками“. Виборці ж стояли здебільшого з боку й дивилися хто подужає. Скриньки большевикам не потанувало розбити, але член їхнього символа віри—„вірую во всеобщее... и тайное и явное избирательное право“—блискує переведено в життя... „Воля народа“ з досить інтелігентного села на Полтавщині доручить, може, свої інтереси Троцькому з Пятаковим...

Певна річ—це волюща інісенітниця. Але вона—образ такої самої інісенітниці у всеросійським масштабі. Купка нахабних напастників квалує всіх і все, робить що хоче, а решта—ані пари з уст: „а братія мовчить собі, вирячивши очі“, мовляв Шевченко. З виборами до Установчої Ради на наших очах робиться те, що наперед можна було вгадати і що вдумливіші люди заздалегідь пророкували. Всеросійське безладдя та розпороченість, полохливність та отарний дух, політична невинність та максималізм—великий акт виявлення народної волі в очевидячки обертають у комедію, в якій більше й соромно брати участь і яка кінець-кінцем нікому нічого не пособить, а станеться тільки новим фактором розпаду. Таємне голосування—фікція, бо побраталось з явним. Сфинкс занадто цинічно свої загадки ставить і починає вже істи, навіть відповіді не вичекавши... А над усім горює перший, хто похилився до рук кийка взяти і вміє орудувати ним без заганя, віруючи „во всеобщее... и тайное и явное“. Од помажу кийка того таємне справді робиться явним.

Явно одне: революція вже доходить до останніх меж свого розпаду. Большевик з кийком оголив усі свої таємні домисли і став предтечею того, хто за ним має прийти й до решти знищити здобутки широкого революційного розмаху незабутніх днів місяця лютого й березня цього року. Темнота й невідомість слугуватимуть отому майбутньому панові так само вірно, як слугували самодержавію й слугують тепер большевиків. „Тайное и явное“ дивним способом поєднались, і тепер може бути питання тільки про те, як вирятувати од розпаду та знищення самої основи вільного життя. Ще один два ступіні до безладдя—і вже й для них рятунку не буде. Почнеється реставрація старого ладу й історія нового своє колесо закрутить.

Сергій Сфрещко.

Газет та журналів.

Сучасна Коли подається чисто Насандра пророцтво, то дозволено в наш практичний час з нього трохи погугувати.

Не маючи за собою нічого прагматичного паперове екзотування земельної власності тим часом викликає важні наслідки—дезорганізацію сільськогосподарства. Поміщики зриваються вкладати капітал у господарство, і життя в економічній повинно замертти.

І т. д., і т. д.: трава перестане рости, річки стануть, сонце згасне, „Кієв. Мисль“ престане виходити... Це все можливо, але для чого...

Ленція був- Газети повідомляють, що шкх. вчора мада одубувсь ленція-вечір соціалістів-оборонців на тему „Русская революція і український сепаратизм“.

Шкода, що нема Оберучева, Київського та інших буржунських начальників. Ленція-вечір могла би зробицца організаційним зібранням партії буржунського начальства.

В Малій Раді.

Засідання 14 листопада. Засідання почалося в 8 год. 45 хв. вчора при малій числі членів Малої Ради.

Госейн на херах талом не дуже багат.

Головою М. Грушевський. На початку засідання голова зборів зробив коротенький доклад від мандатної комісії.

Привітання інвалідів. Голова виконавчого комітету Київської спілки інвалідів висловив поштивання Центральної Раді з приводу проголошення Української Республіки і запевняв, що всі інваліди, яких в Київі є 3.000, а в Київському повіті 9.000, всі стануть на оборону Центральної Раді, коли їй загрожуватиме небезпека з правого або з крайнього лівого боку.

Крайній комітет в справі одстрочок. М. Шаповал виступив з докладом законопроекту про одстрочку призову на військову службу. Згідно з законопроектом при генеральному секретарстві військових справ повинно бути утворено головний комітет по одстрочках.

Законпроект прийнято було в редакційній комісії. Після порозуміння зостановлено та з російськими військовим міністерством.

Потім давав пояснення з приводу запитання А. Ніковського про призначення учителя „за обрусення“ генерального секретаря освіти І. Степаненка.

Потім давав пояснення з приводу запитання А. Ніковського про призначення учителя „за обрусення“ генерального секретаря освіти І. Степаненка.

Довідніші відомості про боротьбу з безладом Генеральний Секретаріат має подати в снідуючому засіданні Малої Ради.

Відповідати на запитання про стан справи організації центрального російського правління Б. Винниченко сказав:

Офіційних відомостей про стан справи ми не одержали ні з Дону ні від Ставки. В ставці була нарада в цій справі, але вона не прийшла ні до чого.

У доносного правління кара да йде тепер. Наші представники мають говорити з Доном не другі справи і разом запитують також про це.

Протест. На самому кінці засідання прийнято було Малою Радою снідуючу резолюцію з приводу заміру центрального державного правління до польської держави окупувати частини Волині, Холмщину та Підлясся.

„Заслухавши позачергову заяву з приводу декларації про надання єврейському народові можливості утворити в Палестині національний осередок при забезпеченні прав неєврейських народностей, Центрально-Українська Рада висловлює певність, що цей історичний акт, який в основі своїй погоджується з маніфестом міжнародного соціалістичного бюро в Стокгольмі про умови миру, викличе серед демократичних сил вільної України, де скучило багато єврейського народу, почуття великого задоволення, що поруч з ввою повною громадянських, політичних і національних прав, які зміцнюються з проголошеною третім Універсалом національно-персональної автономії, цей акт дає можливість єврейському народові утворити автономію національно-територіальну“.

З приводу цієї заяви виникли запальні суперечки між присутніми на засіданні євреями.

Шам (серпець) дозволить, що Мала Рада не повинна прийняти резолюції Сиріна, бо декларація Англії така тільки для того, щоб прикрити на свій бік євреїв по всьому світі. Крім того євреї не мають жодного права на Палестину, бо перше, ніж там була єврейська держава, край цей належав хананейцям; потім прийшли євреї і силою вигнали хананейців з їхньої землі; через якийсь час євреїв силою вигнали Палестинці другий народ. Тепер в Палестині є всього 100 тисяч арабів, і бажання утворити в Палестині єврейський осередок показує тільки імперіалізм Англії та деякої частини єврейства. Отже повстаючи проти цього імперіалізма, а також боронячи національні права арабів, промовець закликав Малу Раду відкинути резолюцію.

Баабанов також виступав проти резолюції, а Гольдман і Скловський боролися її.

Представник укр. с.-д. Е. Неронович по мотивах голосування заявив, що прийняти резолюції Сиріна можна зрозуміти як прихильність до імперіалістичних захопленн країн, а також як бажання виселити євреїв з України, та з огляду на те, що між саміть євреями нема в цій справі згоди, еседеи від голосування утримуються.

До цієї заяви прилучились укр. есеї та поляки.

При голосуванні резолюції за неї подано було 6 голосів, проти 3 і утрималось 16.

Боротьба з безладом.

М. Шаповал висі запитання до Генерального Секретаріату:

Яких заходів вживається для боротьби з безладом, що безперестанно шириться на Україні? Кояче треба взяти рішучих заходів за поміччю військової сили, бо самі відводи та заклики нічого не помагють.

В. Винниченко пояснив, що Генеральний Секретаріат посилав уже в більші міста та на залізничні станції відділи певного українського війська, котрому дається наказ виконати рішучих заходів для боротьби з заколотами. Утворено також окремі комісії, яка має доати про лад в районі і виробити для боротьби з безладом окремі плани. Особливо увагу має бути звернуто на одержання спокою в Київі.

Довідніші відомості про боротьбу з безладом Генеральний Секретаріат має подати в снідуючому засіданні Малої Ради.

Відповідати на запитання про стан справи організації центрального російського правління Б. Винниченко сказав:

Офіційних відомостей про стан справи ми не одержали ні з Дону ні від Ставки. В ставці була нарада в цій справі, але вона не прийшла ні до чого.

У доносного правління кара да йде тепер. Наші представники мають говорити з Доном не другі справи і разом запитують також про це.

Протест. На самому кінці засідання прийнято було Малою Радою снідуючу резолюцію з приводу заміру центрального державного правління до польської держави окупувати частини Волині, Холмщину та Підлясся.

„Заслухавши позачергову заяву з приводу декларації про надання єврейському народові можливості утворити в Палестині національний осередок при забезпеченні прав неєврейських народностей, Центрально-Українська Рада висловлює певність, що цей історичний акт, який в основі своїй погоджується з маніфестом міжнародного соціалістичного бюро в Стокгольмі про умови миру, викличе серед демократичних сил вільної України, де скучило багато єврейського народу, почуття великого задоволення, що поруч з ввою повною громадянських, політичних і національних прав, які зміцнюються з проголошеною третім Універсалом національно-персональної автономії, цей акт дає можливість єврейському народові утворити автономію національно-територіальну“.

З приводу цієї заяви виникли запальні суперечки між присутніми на засіданні євреями.

Шам (серпець) дозволить, що Мала Рада не повинна прийняти резолюції Сиріна, бо декларація Англії така тільки для того, щоб прикрити на свій бік євреїв по всьому світі. Крім того євреї не мають жодного права на Палестину, бо перше, ніж там була єврейська держава, край цей належав хананейцям; потім прийшли євреї і силою вигнали хананейців з їхньої землі; через якийсь час євреїв силою вигнали Палестинці другий народ. Тепер в Палестині є всього 100 тисяч арабів, і бажання утворити в Палестині єврейський осередок показує тільки імперіалізм Англії та деякої частини єврейства. Отже повстаючи проти цього імперіалізма, а також боронячи національні права арабів, промовець закликав Малу Раду відкинути резолюцію.

В Генеральному Секретаріаті.

Від Генерального Секретаріату Української Народної Республіки. (Офіційно).

До Генерального Секретаріату надходять запитання про те, як треба розуміти ті або інші думки останнього Універсала Української Центральної Ради. Особливо численні прохання про пояснення деяких думок Універсала про земельну справу. Генеральний Секретаріат, щоб не було допущено неточного тлумачення, вважає konieczно потрібним дати пояснення насамперед про цю справу, найбільш інтересу для людности.

В справі земельній, як і в інших, Універсал тільки проголошує загальні підвалини, що повинні лягти в основу відповідних законів, які Центрально Рада доручила Генеральному Секретаріату виробити в порядку невідлжности.

Такими загальними підвалинами означеними в Універсалі в справі земельній, є скасування права власности на згадані в Універсалі землі, та перехід тих земель до трудового народу без вилучу.

Що до скасування права власности на ці землі, то його треба розуміти так, що право власности переходить до народу Української Республіки, а значить від дня оголошення Універсалу дотеперішнім власникам забороняється землю продавати, купувати, заставляти, дарувати, чи передавати кому небудь у власність якими будь способами, бо ці землі Українська Центрально Рада вважає власністю не окремих осіб чи установ, а всього народу, при чому не скасування власности, як і весь земельний лад на Україні, мають підтвердити і остаточно встановити Українські Установчі Збори.

До Установчих же Зборів ці землі передаються в завідування вибореним народом земельних комітетів, які і будуть керувати ними, як-то зазначено в Універсалі, на основі спеціального закону, що генеральне секретарство земельних справ має негайно виробити, а Центрально Рада розглянути і затвердити.

Через це, оберігаючи все народне майно: машини, ліси, будинки,

коней, худобу і инше, дбаючи про порядок на Україні, Універсал не дозволяє ніким самовільних захопленн земель і всякого добра, порубок лісів то-що, бо такі захоплення і порубки неминуче зруйнують відоме уже народне багатство та виключать з собою і сварки в краю і серед селянства.

Разом з тим Генеральний Секретаріат має на оці подбати про забезпечення інтересів служлящих і робочих, що працюють по економіях і підприємствах сільсько-господарського характеру.

Так само, що до оплати боргів, які лежать на землі та сільсько-господарських маєтках, а також питаннях про форму і розмір громадської допомоги тим, хто понесе тяжкі втрати через земельну реформу; все це має бути розглянуто і вирішено на Установчих Зборах; через те в Універсалі нічого про це й не говориться.

Цілковито виразно в Універсалі зазначено, що право власности скасується тільки на землі нетрудових господарств; тому всі землі трудових господарств, які б вони не були: чи то селянські, чи козацькі (на Чернігівщині та Полтавщині), чи які инші, осталися у власности теперішніх хазяїв.

Так само виразно зазначено в Універсалі, що правевласности касується на землі сільсько-господарського значіння.

Одже правевласности на землі, які належать містам, містечкам і селам, або знаходяться під дахами, садками, огородами, садами, під спробищими полями і ставками, а також під ковальними, каменоломними, заводами, фабриками і тале инше,—Універсалом не касується.

За місяці Генеральний Секретаріат визнає особливе значіння і в скорому часі будуть видані тимчасові постанови про розпорядження цим народним добром до того часу, поки питання про них буде остаточно розв'язано Установчими Зборами. Тепер же рубати ліси без дозволу Повітових Земельних Комітетів ніхто не має права.

Взагалі Універсал не тільки не дає права самовільно розпоряджатись землями, або сільсько-господарським реманентом, нічим, скотом і т. н., а признаючи його добром всенародним, передає все під догляд і в розпорядження повітових та губернських земельних комітетів при допомозі комітетів волостних.

Підписали: Голова Генерального Секретаріату В. Винниченко.

За генерального секретаря в справах земельних Б. Мартос.

Ствердив: Генеральний Цисарь О. Лотоцький.

Влада комісарів.

В. Винниченко розіслав губернським комісарам України таку телеграму:

„Доручаю повідомити всі громадські і правительственні установи, що губернські та повітові комісари, а також їхні помічники є єдині органи влади Генерального Секретаріату, і як такі повинні лишитися на своїх місцях. Ніхто крім Генерального Секретаріату, не має права усувати комісарів та їх помічників з посад.“

Залізничники просять приказів.

Участковий комітет залізничників в Бердичеві прислав генеральному секретареві шляхів—Есенкові—таку телеграму:

„Заслухавши телеграму генерального секретаря шляхів України, що маємо критичне становище Росії, Бердичевський участковий комітет заявляє: в залізничниках ви маєте своїх співробітників, просямо дати точні вказівки, бо не час тепер предоставляти нам судити та радити—приказуйте.“

Судові законопроекти.

В генеральному секретарстві судових справ виробляється три законопроекти, зміст котрих подаємо тут в коротких рисах.

Українська Народна Республіка полишає до будучих змін всі державні уряди та установи, які були на її території по день 7 листопада 1917 року з дотеперішнім обсягом їх діяльности та штатами. Всі особи, які займали державні посади, чи виконавчі правительством, чи обрані органи самоуправління, зостаються на своїх посадах, від імені Української Народної Республіки, без особливих приказів чи заяв.

Щиро вітає на Народна Республіка визнає провозглашені і обовязковими закони, постанови та розпорядження, які було видано російськими законодавчими органами та російським правительством до 27 жовтня (октябрю) або не було до цього дня скасовано.

Виключне і необмежене право проголосувати закони, а також право касувати закони Тимчасового Правлінняства де сформований орган влади Російської держави; до розв'язання осягу правування тим органом, належить Центральної Українській Раді.

Генеральний Секретаріат або окремі секретарства можуть касувати тільки розпорядження правлінняства з обсягу їхнього правування.

Крім того секретарство судових справ розробляє проект закону про амністію за політичні проступки. В цьому законопроекті є відділ про амністію для військових; відділ цей обіймає деякі пункти військово-уголовного характеру.

Тимчасовий земельний закон.

Вчора в генеральному секретарстві земельних справ розпочала роботу комісія, яка виробляє проект тимчасового земельного закону. В комісії входять 15 членів: 6 від крайового з'їзду земельних комітетів—Осадчий, Барановський, Милуєв, Шумський і Косенко — і 9 представників від губернських земельних комітетів. Комісія працюватиме певне тиждень і в роботі її братиме участь товариш генерального секретаря земельних справ В. Мартос.

Передача харчової справи місцевим органам.

В Генеральному Секретаріаті розробляється проект передачі всіх продовольчих справ органам місцевого самоуправління. Продовольчі комітети має бути скасовано.

Боротьба з „торбарями“.

Секретарство продовольчих справ, з метою перешкодити так званім „торбарям“ вивозити в Україну хліб для спекуляції, розпорядилось поставити по залізничних між Харківом та ст. Сидельниково особливі розорі, котрі мають боротись з навалом цих спекулянтів.

Третій товариш секретаря харчових справ.

На посаду третього товариша генерального секретаря харчових справ запрошено голову Полтавського губернського продовольчого комітета Ю. Соколовського, який уже дав свою згоду обняти цю посаду. По дорученню генсекретаря М. Ковалевського Ю. Соколовський їде в Московію представником від секретарства продовольчих справ, де візьме участь в продовольчому з'їзді.

7.000 000 пудів хліба.

До продовольчого секретарства надійшли відомості, що на Херсонщині скучилося 7 мільйонів пудів хліба, який лежить на залізничних станціях. Секретарство продовольчих справ звиняє заходів до скрого вивозу хліба.

Державна мова на Україні.

Генеральний Секретаріат має днями влади обійзнати (циркуляра) з приводу того, що деякі установи відмовляються розуміти ділові бумаги, писані українською мовою. В обійзку буде вказано, що на Україні мова українська є державною і через те всі державні установи повинні провадити все діловодство по українському. Правда, що українізація діловодства має переводитись не раптово, а поволи, по силках це можливо при теперішньому стані вміня української мови чиновниками.

Фінансові справи.

В секретарстві фінансів відбулось кілька нарад в справі об'єднання всіх банків на Україні. З приводу чутю про те, що мають друкуватись українські гроші, є певні відомості, що тепер стали справно призначатись гроші з Петербургу і через те потреби в друкуванні українських грошей нема. За останній час до секретарства надійшло багато проектів українських грошей.

З'їзд діячів народної освіти.

Шляхська Рада при генеральному секретарстві освіти постановила скликати в середині грудня (декабрі) з'їзд діячів народної освіти.

З'їзд протягнеться певне днів 4—5 і буде складатись з представників—від губернських земств по одному, від повітових земств по одному, від міських дум по одному, від учительства і діячів народної освіти по 5 з кожної губернії (3 від учителів початкової, вищепочаткової та середньої школи і 2 від діячів народної освіти). Крім того 18 місць дається представникам національних меншостей України (по від кожної губернії).

Запрошено буде на з'їзд також представників Центрального Бюро Всеукраїнської Учительської Спілки та завідувачів шкільною і позашкільною освітою.

Порядок виборів представників доручається самим місцевим організаціям.

Головним пунктом роботи з'їзду буде організація шкільної та позашкільної освіти на місцях.

Освітня справа на місцях.

До генерального секретарства освіти надходять відомості про поширення освіти на Україні.

В Полтаві відкрито чотириохрітні загальноосвітні курси, на які запрошено найкращих в Полтаві лекторів — П. Шенетєва, І. Власенка та П. Голубородька.

По повітових містах з'українізовано багато хлопчачих і дівчачих гімназій, особливо на Полтавщині та на Чернігівщині. Ці гімназії прорахувало секретарство освіти допомогти їм дістати твори українських класиків та підручники.

Є деякі повіти на Україні, в котрих по всіх сільських школах назання ведеться українською мовою. Наприклад в Катеринославському повіті російською мовою ведеться навчання тільки в тих школах, де навчається переважно діти неукраїнці.

В багатьох місцях ширю беруться до самосвіти селян, котрі з власного почину і власним коштом закладають вечірні класи, де вчиться не тільки молодь, а навіть старі селяне, як грамотні, так і неграмотні. Для цих вечірніх класів також відчувається брак підручників — читанок та граматок.

Охорона пам'яток.

Зважаючи на те, що на Україні, по деяких місцях почалися розрухи, відділ охорони пам'яток старовини і мистецтва звертається з проханням взяти рішучі заходи, щоб охоронити від знищення пам'яток старовини й мистецтва (мистецтва), як громадської, так і приватної власності, особливо ті, що знаходяться по селах та в маєтках. З цєю метою відділ вважає-би потрібним:

- 1) доручити повітовим комісарам завше мати на увазі охорону пам'яток і при першій небезпеці подбати про їх охорону;
  - 2) звернутися до волостних управ та сільських комитетів взяти під свою опіку пам'яток, що знаходяться в їх місцевості, вважаючи пам'ятки старовини й мистецтва власністю всього українського народу;
  - 3) взяти заходів, щоб полегшити власникам переселення й перевозку з маєтків до більших центрів пам'яток й забезпечити їх і надати.
- Про всі випадки нищення, чи руйнування відділ прохає негайно його сповістити.

Вільне козацтво.

Генеральний Секретаріат в засіданні своїм 13-го листопада, затвердив статут „Вільного Козацтва“, який по одержанні з друкарні негайно буде розіслано тим товариствам, що сповістять відділові по формуванню козацтва свої адреси.

Для реєстрації товариства одночасно в сповіщеннях своїй адресі повинні прислати відділові: а) копії протоколів як установчих, так і чергових і надзвичайних зборів, б) список козаків муштрової сотні, в) список членів ради і г) список козацької старшини.

Нададі т-ва також повинні прислати копії протоколів загальних зборів.

Крім того уже вироблено скорочену муштрову науку на українській мові, яку можна купити в відділові по 60 коп. за примірник.

Безробітні.

Вчора з половини дня до Центральної Ради підійшла була юрба безробітних, але звіди їх направили до Генерального Секретаріату. Стоявши там коло надвірних дверей, безробітні обрали з себе делегацію, яку відправили до секретарства праці.

Там делегація розповіла про те, як тяжко становище, в якому опинились безробітні. Багато з них взагалі не мають жодного притулку, нечуті на вокзалах і де трапляється. Деякі уже по два дні нічого не їли. З під фронту що дня наїмають ще безробітні і число їх все збільшується.

Безробітні домагаються від секретарства праці жетякої допомоги, а також розрешу з работ тих бранців, через яких тутешні люди не можуть навіть собі работи.

З цього приводу в секретарстві праці оуда нарада, де обговорювались засоби боротьби з безробіттям. В наслідок цієї наради видано було секретарством праці вчора ввечері слідуюче розпорядження:

„Секретарство праці сповіщає всіх через те, що за останні дні з'явилося багато безробітних, всі вони покликані повинні зал шитися безробітними. До організації в цій справі комісії входять представники секретарства праці, центрального бюро професійних союзів, робітничих депутатів, центрального союзу фабрично-заводських комитетів, заводського союзу і міської біржі праці. Розпорядження знімати воякноположених, що даватиме ця комісія, повинні безпечно виконуватися. Комісія, знімає воякноположених в тих разі, коли забезпечує їх заміну безробітними без всякої шкоди підприємству. Що стосується до воякноположених, котрі працюють в господарстві, то такі певним розпорядженням за три дні, з дня оповіщення цього розпорядження. З проханнями дати безробітних замість воякноположених треба звертатися до міської біржі праці (Пушкіна № 20).

Підписав товариш секретаря праці Л. Михайлов“.

Інструкція земельним комітетам.

В зв'язку з скасуванням третім Універсалом приватної власності на землю, генеральне секретарство земельних справ розіслало всім губернським та повітовим земельним комітетам особливу інструкцію, в котрій цим комітетам привнесуться слідуюче:

Землі всіх нетрудових господарств повинні бути на обрахунок. Треба вивести, які з цих господарств мають державну вагу: селекційні, породистої худоби та інші господарства, які цілком передані будуть в розпорядження секретарства або громадських організацій. З середньою земельною власністю треба поводитися обережно, бо доля їх остаточно має бути вирішена Установчою Радою. Треба зробити докладний опис реманенту всіх нетрудових господарств, по можливості в присутності господарів та за їх підписом, посилаючи при цьому, що коли Установча Рада постановить забрати і реманент, то ім по цих описах буде заплачено. Подбати, щоб реманенту не було нищено, а при потребі просити допомоги у комісарів, котрим дано уже вказівки про вживання військової сили. Скласти на 3 місяці вперед обрахунок видатків на удержання земельних комітетів і подати ці обрахунки на затвердження секретарства. До видання закону про передачу завідування землями в руки земельних комітетів, всі господарства мають працювати як і досі, але під доглядом земельних комітетів: служачі в маєтках повинні лишатися на своїх посадах, одержувати платню і доглядати господарства. Найважче буде зберегти маєтки циміни і так передати їх котім селянам для гуртового господарства і обробки.

У Києві.

Дискусія на політичні теми. Лекційна комісія Всеукраїнської Ради військових депутатів має на меті улаштувати цілу низку лекцій-мітингів, дискусій та розмов на теми біжучого політичного моменту.

Дискусія улаштувалися як для членів Всеукраїнської Ради військових депутатів, українців, членів „Союзу солдатських депутатів“ Київського гарнізона“ та членів полкових, куріних та сотенних Рад українських частин, так і для широких військових мас Київського гарнізону.

Одбувалися лекції дівчі — тричі на тиждень в залі Всеукраїнської Ради військових депутатів (Терещківська 2) о 5-й годині. Про кожну лекцію буде друкуватися в місцевих газетах спеціальне оповіщення. Темі для дискусій в найближчі дні намічено такі: 1) Большевизм на Україні, 2) організація центральної влади в Росії, 3) Українська Народна Республіка та III Універсал Центральної Ради, 4) „Власть Советов“ і соціалістично-оджордое Правительств, 5) Декрет про землю Народних Комісарів та Української Центральної Ради і інші.

В вівторок 14 листопада відбулася перша дискусія для депутатів і членів військових Рад і Комитетів на тему: „Большевизм на Україні“.

Докладчиками-промовцями виступили генеральні секретарі М. Порш та В. Мартос. Дискусія пройшла з великим успіхом в переповненій залі аудиторії.

Слідуюча дискусія призначається в п'ятницю 17 листопада на тему: „Організація центральної влади в Росії“. Докладником виступить генеральний секретар судових справ М. Ткаченко.

Нарада холмських організацій. В вівторок 23 листопада в помещанні Генерального Секретаріату (Хрещатий 38) в 12 годині дня призначено нараду представників холмських ор-

ганізацій. На нараду запрошуються такі представники: від селянства — 3, від учительства — 3, від холмської духовної консисторії — 1, від холмського св.-бегородицького братства — 1, від заможного братства — 1, від холмського студентства — 1, від „Пресвітера“ — 1, та по одному ще від кількох організацій холмських-виселенців.

Нарада має розглядати такі справи: а) вибори до Української Установчої Ради; б) доклад Холмського губернського виконавчого комітету; в) доклад комісара Холмщини та Підлясся; г) справа представництва в холмських установах від мешкетей; д) біжучі справи.

Українська академія мистецтва. У суботу 13 листопада о 5 годині дня, в будинку Педагогічного Музею одкривається українська академія мистецтва, виставкою професорів. Особи, що бажають дістати право вступу, мають звертатися до канцелярії академії від 1 до 3 год. дня у п'ятницю 17 б. м., де і будуть видаватися білети в обмеженій кількості.

Різдвяні посилки бранцям в Германії. Начальник Київської пошти сповіщає, що в Германії повідомля, що в достатній період часу, а саме з 20-го листопада до 9 листопада по старому стилю, не будуть приймати посилок в Германію на імя наших бранців. Тому тим, хто послав такі посилки, треба подати їх на пошту до 20 листопада, бо тільки при цій умові наші полонени в Германії одержать посилки на Різдвяні свята. З 20-го ж листопада до 1-го листопада прийом посилок на імя наших полонених в Германії припиняється. В тому разі, коли одправлені посилки бажають, щоб посилки завчасно були доставлені полоненим в святій вечір, треба надіслувати на пошліці „Weihnachtspaket“ (різдвяний пакет).

Від Красного Судового Комітету. Київський Краєвий Судовий Комітет оповіщає всіх правників, котрі бажають брати участь на другому з'їзді українських юристів, що цей з'їзд призначається на 17 грудня (декаб.) З усіма питаннями по справі з'їзду прохують звертатися по адр.: Київ, В. Житомирська, 6 до Краєвого Судового Комітету. Програма з'їзду буде одоложена окремо.

Краєвий Судовий Комітет. В нинішніх об'єднаних радах. Вчора на засіданні об'єднаних рад робітничих і солдатських депутатів було обрано президіум виконавчого комітету в такому складі: Голова — Григорів (кр. с.-р.); тов. голови — Смирнов (меньшов.); секретарь — Войченко (рос. с.-р.) Большевикам дано два місяці в президіумі. В справі про владу на місцях було одкинуто всі пропозиції большевиків і ухвалено пропозицію окр. фракції, рос. меньшевиків (рос. с.-р.), що вся влада на Україні повинна належати Українській Центральній Раді. Що до центральної влади, то вона повинна складатися з представників усіх соціалістичних партій і таку владу повинні піддержувати на місцях ради роб. і селд. депутатів. Таким чином всі пропозиції большевиків одкинуто.

Приказ большевиків № 1. Комісаріат при штабі Київської військової округи постановив ігнорувати зроблені в большевикських частинах вибори командного складу на підставі наказу Київського революційного комітету за № 1.

Збори Ц. К. партії соціаліст.-федералістів. Сьогодні о 7 годині вечора одбудуться збори Ц. К. партії соц.-федер.

В Українбанку. Чергова сесія Ради Південного Кооперативного Банку почеться в п'ятницю 17-го цього місяця, о 10 год. ранку, в помещанні Банку. (Хрещатий, 27).

До студентської молоді. Лекційна Комісія В. Р. В. Д. просить українську академічну молоді, яка бажає взяти участь в читанні лекцій на політичні і загально-освітні теми з військових частин холмського гарнізону звертатися до комісії від 10-ої до 1-ої і від 3 до 6-ої що дня (Терещківська к. 2).

Позиція Румунії. В генеральному секретаріаті одержано певні звістки, що чутка про виступ Румунії на боці Австрії — неправдива.

Юнєри в Катеринодарі. В Київі одержано відомості, що юнєри московських і петроградських юнкерських шкіл виїдуть до Катеринодара, де поступать в перенесену з Києва константинівську юнкерську школу.

Свято Української Республіки в Черноморському флоті. До генерального секретарства військових справ надіслано телеграма про святкування 12 листопада проголошення Української Республіки в Черноморському флоті. Кораблі „Память Меркурія“, „Черномор“, „Лука“ та „Геркулес“ замість військового андрійського прапора висіли на вузлах червоний прапор.

Вісті з краю.

Діяльність „Пресвіт“. Оріхівське українське т-во „Пресвіта“ вважувало в с. Преображенці, в помещанні початкової школи діяло: „як живий український народ“. Пресвітанський хор співав рідні пісні, зміст яких найбільше підходив до лекцій. Трохи пізніше в м. Оріхові т-во зробило виставу „Сто тисяч“. Слухачами були більш всего селяне й вояки. Місцевої інтелігенції не було майже нікого, бо вона дуже вороже ставиться до українського руху і взагалі до всього українського.

Шевченківський район. В м. Сосниці за Чернігівщиною, в початку листопада, в місцевій дівочій гімназії відбувся Шевченківський район. О 12-й годині гімназійальній пахотець відправив наказку по Т. Шевченкові, після чого вчителька гімназії м. М. Терещенко сказала коротеньку промову. Далі хор учениць проспівав „Заповіт“, після якого почалась декламація. Свято закінчилося співом національного гимну „Ще не вмерла України“.

Вистава „Пресвіта“. В с. Десятках, в пом. Десятківської Пресвіти одбулась перша вистава. Ставили „Бувальщину“ та „Зоря нового життя“. Грали учениці ткацької майстерні. Глядачів було багато, частина коштів, зібраних за квитки пішла для потреби „Пресвіти“, а частина на користь бідної біженки.

Неділяна школа в с. Липові. Липовське т-во „Пресвіта“ на Полтавщині відкривло в селі неділяну школу для дорослих. Вільше всіх, звичайно, вписалось молоді: хлопців та дівчат, але багато є й старих; а жінок літ по 45.

В с. Нинотівна (на Київщині) насельською шкодо засновано „Селянську Спілку“ та „Вільну Козацтво“.

Велике свято на селі. В с. Холтах, Сосницького повіту (Чернігівщина) відбулось нещодавно велике культурне свято: при великому зібранні народу одкрили вшчу початкову школу для дівчат і хлопців. Одкрито тільки перший клас. Принято 53 учні, з котрих 20 дівчат. Цього року школу утримують на місцеві кош м (зібрано 1500 карб. жертв, місцевий поміщик Баштейн дав на цей рік 4000 карб. і помітве земство дало 3000 карб.).

Панахида по Т. Шевченку. В с. Бабі, Сосницького повіту на Чернігівщині одправлено урочисту панахиду по Т. Шевченку, яку впорядила місцева „Селянська Спілка“. Після панахиди відбулось у волості велике зібрання, на якому в промовах шанували Т. Шевченка. Також було прочитано й декляцію ревірано програму „Селянської Спілки“, розібрали всі списки кандидатів по Чернігівщині до Установчих Зборів і підкреслили вагу самих Уст. Зборів.

В конотопському повіті. Дубовязовський цукроварний завод подав секретарству продовольчих справ скаргу, що Конотопський революційний комітет ревізував у нього тисячу пудів хліба, який був на заводі для харчування робітників.

На Свиринці. В секретарстві польських справ одержано до сорочка заяв про те, що селяне в свирському повіті роблять заколоти і грабують поміщиків. В тих випадках, коли самого поміщика нема, то роднику його не пускають виїхати і тримають в заставі. Не дають вивезти навіть меблів та ревірають з коморів пашев.

В Луцьку. 10 листопада відбулось в Луцьку (на Волині) засідання „совета солдатських і рабочих депутатів“ разом з представниками полкових комітетів, а з якому постановлено, що поки не буде утворено центральної влади, то вся влада в Луцькому районі належатиме „совету солдатських і рабочих депутатів“.

В Полтаві. 10 листопада в Полтаві на майдані відбувся церемоніал військовій і всеародне віче з читанням третього Універсалу. Потім виступали з промовами губернський комісар А. Левинський, представник Ради селянських, робітничих та солдатських депутатів, а також представники соціалістичних партій українських, російських та європейських, які вітали проголошення Української Республіки.

Пам'ятник Олександрі II-му знано. В п'ятницю листопада волостне зібрання в Липовці на Київщині постановило зняти пам'ятника Олександрі II-му й на його місце встановити пам'ятника Т. Шевченку. Другого дня після цієї постанови пам'ятника цареві було уже знято.

Гуральні в очереті. В с. Черняхівці (Київщина) хтось почав говорити, що будуть туретити за самогонкою. Наділяючи такою чуткою саможонких переноси свої машини з ачетат місце-

вого стану; виставили вартових-баб і так гнали самогонку поодинокими небезпек.

Темна сила. В Лукашівці (Київщина) голова Продовольчої Управи став говорити проти Центральної Ради та Генерального Секретаріату, але селяне так сбурилися проти нього, що заразом зібрани сход і постановили синути його з посади председателя Продовольчої Управи, а самі вивесли постанови всіма силами підтримувати Центральну Раду та Генеральний Секретаріат.

Заява зселянгородської Мійської Думи. Загалом збори зселянгородської Мійської Думи, вислухавши заяву про те, що Польська Рада в Варшаві, обстоюючи межі історичної Польщі, претендує на Київщину, протестують проти захватних замірів польської шляхти й заявляють, що разом з Центральною Р. дою розженуть легковажні мрії.

Читальня „Пресвіти“ в Гадачі. Для читальні „Пресвіти“ привезено чимало нових українських книжок. Читальня міститься на Середній вулиці, в домівці „Землеустроительної Комісії“, одняена що-дня, від 6-ої до 10-ої години вечора. Вступ — безплатний для всіх.

Початок відчитів „Шкільно-Лекційної Комісії Гадацької Пресвіти“. В кінці жовтня, в будинку „Народного Дому“, прочитано першу лекцію для народу на тему „Українська Центральна Рада й Генеральний Секретаріат“. Під час перерви хор „Гуртка українознавства“ проспівав рідні українські пісні. Тією лекцією розпочала шкільно-лекційна комісія Гадацької „Пресвіти“ низку дальших лекцій на історичні, літературні й політичні теми.

В „Гуртку українознавства гадацької шкільної молоді“. В початку листопада гімназист Петро Оленченко читав у „Гуртку“ лекцію про „Вільське життя на Запоріжжі“. Через кілька днів він доповнив свій попередній відчит новим викладом про „Громадське життя на Запоріжжі“.

Курси для дорослих. Гурток вчителів у Глухові на Чернігівщині відкриває курси для дорослих, по програмі повноправних гімназій.

Українські Установчі Збори.

Циркуляр Генерального Секретаріату.

Генеральний Секретаріат циркулярно сповіщає окружні комісії України по справах виборів до Установчих Зборів, що Центральна Рада встановила закон виборів до Всеукраїнських Установчих Зборів.

Керувати виборчою справою закон доручає місцевим інституціям, що працюють по справах виборів до російських Установчих Зборів.

На чолі виборчої справи стоїть всеукраїнська виборча комісія, головою якої є М. Мороз.

Наприкінці Генеральний Секретаріат закликає окружні комісії егергійно взятися за підготовчу працю до виборів у Всеукраїнські Установчі Збори.

Нарада окружних комісій.

Всеукраїнська по справах виборів до Всеукраїнських Установчих Зборів комісія скликає на 22 листопада нараду представників та председателів окружних комісій України для обговорення низки справ організаційного характеру по справах виборів до Всеукраїнських Установчих Зборів.

Від всеукраїнської комісії.

Всеукраїнська по справах виборів до Всеукраїнських Установчих Зборів комісія ним сповіщає, що комісія розпочала свою працю по організації виборів 14 листопада 1917 р.

Склад комісії поки що такий: голова М. Мороз і члени: П. Стефанович, М. Радченко та Г. Кирченко. Справами комісії порядкує І. Тарасенко.

Комісія міститься в помещанні губернської земської управи. Канцелярія комісії одкрита з 9 1/2 год. ранку до 3 год. дня.

Київська окружна комісія і Українські Установчі Збори.

На засіданні 10 листопада київська окружна виборча комісія обговорювала справу з відношенням комісії до виборів у Всеукраїнські Установчі Збори.

Після жвавих суперечок комісія ухвалила і донесла до відомо Малої Ради таку резолюцію: „Київська окружна комісія по справах про вибори до Установчих Зборів, заслухавши доклад свого голови про призначення Універсальним Центральною Українською Радою виборів до Українських Установчих Зборів 27 листопада п. а. і майбутній

